

Зорица В. Цветановић
Универзитет у Београду
Учитељски факултет

ТИПОЛОГИЈА ПИТАЊА ЗА РАЗУМЕВАЊЕ И ТУМАЧЕЊЕ КЊИЖЕВНОГ ТЕКСТА У МЛАЂИМ РАЗРЕДИМА ОСНОВНЕ ШКОЛЕ

Апстракт: Обрада књижевног текста у млађим разредима основне школе утемељена је књижевнотеоријски и методички и на наставном часу се реализује кроз питања, задатке и налоге за ученике. Посебно су значајна питања за разумевање и тумачење текста, која захтевају усмене одговоре и дијалог, али се не занемарују ни писмени одговори ученика. У раду је представљена типологија ових питања. Издвојена су, с једне стране, *репродуктивна* питања, чији се одговори могу пронаћи у самом тексту, и *продуктивна*, која захтевају промишљање и закључивање. С друге стране, приказана су *ошворена* и *затворена* питања у којима су одговори понуђени или их ученици морају сами формулисати. Циљ рада је систематизација разноврсних питања којима се тумачи књижевни текст како би се унапредила настава књижевности у млађим разредима основне школе.

Кључне речи: настава књижевности, методичко тумачење текста, типологија питања.

УВОД

Настави књижевности од првог разреда основне школе потребно је приступити комплексно, јер је методички специфична. Ученици почињу своје школовање у предшколским установама,¹ припремају се за школу, а са поласком у први разред започиње настава почетног читања и писања, језика, књижевности и језичке културе. Настава књижевности је у разредној настави утемељена књижевнотеоријски и методички. Основни образовни циљ није класично учење, већ рад на разумевању, доживљавању и тумачењу књижевних текстова. За планирање наставе књижевности неопходни су програмски садржаји, а посебно списак текстова прописане литературе. Сви ови текстови читају се и анализирају на часовима у школи, поједина дела деца читају код куће, а тумаче у школи (избор из народне књижевности или стваралаштва писца). На наставном часу тумачење књижевног текста се реализује кроз питања, задатке и налоге за ученике. Познати руски методичар Ланин (2007: 32) сматра да је питање „један од главних начина буђења ученичке активности“, а посебно су значајна питања која

---

¹ Припремни предшколски програм обавезан је за свако предшколско дете. Опште основне предшколског програма примењују се почев од школске 2006/2007. године.

захтевају усмене одговоре и дијалог, али се не занемарују ни писмени одговори ученика.

Наставник на наставном часу поставља питања и подстиче ученике да одговарају и да сами постављају питања. Циљеви наставног рада на књижевном тексту који се остварују дијалогом могу се посматрати у ужем и ширем смислу. Основни циљеви су разумевање и тумачење текста уз помоћ питања. У ширем контексту наставног процеса разговор о књижевном тексту утиче на развијање знања и вештина. Ученици развијају усмено и писмено изражавање, јер одговарају потпуном реченицом, постављају питања и аргументовано износе своје ставове. Добро формулисана питања подстичу их да одговоре проналазе у тексту, али и да доносе закључке на основу прочитаног.

Питања за разумевање и тумачење текста припрема наставник, а значајна су и она која се налазе у читанкама, као и у наставним листовима уз читанку. Та питања и ти задаци су у методичкој литератури класификована на различите начине.

МЕТОДИЧКИ ПРИСТУП ТИПОЛОГИЈИ ПИТАЊА У НАСТАВИ КЊИЖЕВНОСТИ

Питања, задаци и налози за ученике у настави књижевности имају вишеструке функције – разумевање, доживљавање и тумачење текста. Основна методичка претпоставка је да су јасни, подстицајни, и да упућују ученике на текст. Методички је значајно наставничково *вођење* ученика кроз текст, односно методичко тумачење које се одвија кроз питања и одговоре. „Разноврсни садржаји – питања, задаци, вежбања, закључци, изводи, ученицима помажу да, уз наставника или самостално, разумеју и тумаче књижевни текст, уче и развијају своје способности“ (Цветановић 2012: 15). Питања за анализу текста у читанкама, као и у наставним листовима уз читанку, помажу наставнику да припреми методички поступак обраде или прошири анализу текста.

Основни типови питања приказани су у дидактичкој литератури. Питања су у основи наставе, јер „помоћу питања наставник управља наставним процесом“ (Вилотијевић 2000: 246). Класификација у дидактичкој литератури подразумева следеће врсте питања: „алтернативно, аперцептивно, апсолутно (категоричко), бесмислено, *да-не* питање, индиректно (посредно), једнозначно (одређено), каверзно (погрешно), помоћно, развојна (дијалектичка) питања, реторичко, скраћено, сугестивно, сложено, вишезначно питање“ (Вилотијевић 2000: 245). Сва ова питања могу се поставити на наставним часовима свих предмета. Поједина су функционална и пожељна, а избегавају се она која не подстичу мишљење и закључивање. Иако је дида-

кличка класификација уопштена, потребно је да наставник води рачуна о овим дидактичким смерницама и у обради књижевног текста.

Класификацију питања у методичкој литератури међу првима даје Милија Николић (2000). Прво издваја сугестивна питања која имају своју намену само онда кад су одговори тако прорачунати да успешно покрећу разговор са *мршве шачке* и усмеравају истраживачку делатност ка новим садржајима (Николић 2000: 34). „Продуктивна питања обично добијају називе према свом делатном смеру, па могу бити *испиривачка, сиваралачка, проблемска, аналијичка, синијетичка, закључна* и др. Кад питања упућују на казивање познатих, научених и запамћених садржаја, онда су она репродуктивна“ (Николић 2000: 33). Наставници припремају питања на основу ове теоријске поставке, посебно када је у питању анализа књижевног текста. Посебно се води рачуна о формулацији, јер исти радни захтев може бити саопштен упитном и изјавном реченицом

Зона Мркаљ (2014) указује на то да „различите форме питања (есејска, кратак одговор, алтернативни одговор, вишеструки избор, спаривање, кукавичје јаје, допуњавање, попуњавање табеле, цртање графика...) траже од ученика различите стратегије решавања“. Значајна су и упутства за припремање задатака, посебно формулисање алтернатива у задацима вишеструког избора. Тачан одговор не сме да буде очигледан (предуг, детаљан); треба избегавати очигледне ометаче (наивне алтернативе); навести довољан број алтернатива и задаци морају бити узајамно независни.

Смиљковић, Милинковић (2008: 215) у оквиру дијалогске методе издвајају хеуристички облик разговора у коме свако питање, и на њега дати одговор, води напредовању сазнајног процеса и открићу проблема који је постављен. Успешности разговора доприносе прецизно формулисана и за одговор отворена питања. Она подстичу ученике на размишљање, усмеравају их да, користећи претходна знања, формулишу мисао о задатом проблему (Смиљковић, Милинковић 2008: 217).

Павле Илић (1998) се бави врстама питања у тестовима за проверу знања из наставе језика и књижевности. Тако издваја питања затвореног типа којима се може тачно сагледати колико ученик познаје градиво. На питање отвореног типа ученици могу одговорити на различите начине и дати прихватљиве одговоре. Тежиште разматрања Илића ипак су проблемска питања. Иако не даје класификацију питања, он објашњава проблемску наставу књижевности и питања карактеристична за овај поступак проучавања књижевног текста.

Симеон Маринковић (1994) детаљно разматра питања и задатке за ученике.² Издваја рекогнитивне који подразумевају препознавање и репро-

---

² Поглавље „Припремање за наставу: питања и задаци за ученике“ у књизи *Методика креативне наставе српског језика и књижевности* посвећено је овом проблему. Аутор доноси класификацију питања и задатака за ученике са примерима. Највише пажње је посвећено истраживачким задацима и питањима, као и стваралачким задацима.

дуктивне који упућују на понављање и утврђивање. Према карактеру истраживачких радњи и поступака постоје истраживачки задаци и питања за уочавање, одабирање, планирање, постављање хипотезе, прикупљање, распоређивање, закључивање, проверавање, извештавање. Стваралачки задаци подразумевају стваралачко посматрање, уочавање проблема и односа, уношење разноврсних промена (у тексту), стваралачка уопштавања, стваралачку машту и инвенцију. Проблемска питања и задаци проистичу из проблемске ситуације и подстичу на увиђање нових односа између познатог и непознатог. За четири основна типа питања са бројним подврстама које издваја, Маринковић даје објашњења и примере. На тај начин доноси теоријска и практична упутства наставницима за методичку формулацију питања у настави књижевности.

Немачки дидактичар Гизела Бесте (Beste 2007) класификује питања за разговор о књижевном тексту. Издваја четири основне врсте: питања о комуникативној ситуацији (*ко каже, како и коме*); предметна питања (о друштвеном контексту или времену у којем је настало дело); питања о садржају (*ко је Хари Појтер, које особине има*); питања за проверу на метанивоу (*шта ново сазнајем*) (Beste 2007: 43). Исти аутор даје класификацију задатака, односно питања и задатака на које ученик даје одговоре. Ова подела се односи на формулацију питања и одговора. То су затворени задаци, где ученици бирају одговор, затим, полуотворени, који директно траже неку информацију и захтевају да је ученик сам јасно искаже, и отворени, комплекснији захтеви, за које ученик мора сам да формулише одговор.

Вук Милатовић (2011: 285) даје следећу типологију питања: конкретна питања; питања којима се ученик наводи на самостално закључивање; питања којима се откривају узрочно-последичне везе; подстицајно-откривалачка питања, питања за успостављање везе са текстом; питање за истраживање властитих ставова. Примере питања Милатовић даје у разматрањима методичких поступака обраде књижевног текста.

У методичкој литератури има и веома детаљних објашњења типова питања. Тако Звонимир Диклић (2009) разматра задатке и питања у настави књижевности и даје њихову класификацију. „Према психолошко-спознајној усмјерености могу се успоставити ови основни типови задатака и питања: 1. рекогнитивни (на разини препознавања); 2. репродуктивни (на разини понављања и утврђивања); 3. реконструктивни (на разини организовања познатог градива на новим начелима); 4. продуктивни (на разини пуне мисаоне активности, истраживачког и стваралачког чина) (Диклић 2009: 140). У настави се постављају сва ова питања и задаци, а потребно је да има свих врста и да се оне прожимају.

РЕПРОДУКТИВНА И ПРОДУКТИВНА ПИТАЊА У НАСТАВИ КЊИЖЕВНОСТИ

У настави српског језика и књижевности дијалог је основни начин на који се тумачи књижевни текст. То подразумева постављање питања, давање налога, подстицање ученика на исказивање ставова и препознавање језичко-стилских карактеристика, а тежиште је на разумевању и тумачењу текста. У млађим разредима основне школе, кад је ученик тек савладао технику читања, прво се постављају питања о разумевању књижевног текста. Ова питања треба да су први ниво у обради, која се касније проширује и обухвата многе елементе књижевнотеоријске анализе. Ипак, ова два сегмента обраде се не могу раздвојити, она се преплићу и нема увек јасне границе између разумевања и тумачења текста. Питања у настави која обухватају разумевање и тумачење могу се класификовати у две групе – продуктивна и репродуктивна питања.

Репродуктивна питања у настави књижевности у млађим разредима основне школе подразумевају питања за казивање познатих садржаја, односно питања чији одговор ученик може пронаћи у књижевном тексту. Она првенствено служе за разумевање прочитаног текста, а користе се и у тумачењу у комбинацији са осталим питањима, задацима и налозима. У зависности од самог књижевног текста, она почињу упитним речима: *ко, када, како, колико, где*. Ученик се присећа чињеница (фабуле, ликова, места радње) и одговара, а проналази их у самом тексту. Репродуктивних питања највише има у првом разреду основне школе, јер ученици савладавају технику читања и уче да читају пажљиво, а, уз помоћ наставника, и тумаче текст.

Продуктивним питањима се ученик наводи на самостално закључивање. Он одговор проналази откривањем узрочно-последичних веза, проучавањем ликова, идеја, мотива. Продуктивна питања могу бити аналитичка, проблемска, истраживачка, закључна.

У првом разреду основне школе након читања песме Григора Витеза „Кад би дрвеће ходало“ прво се постављају репродуктивна питања (Цветановић, Копривица, Килибарда 2011а: 30).

Којим стиховима почиње свака строфа ове песме?
(Песма има четири строфе, а свака почиње стиховима *Кад би дрвеће ходало*.)
Како би се разлицијале шуме из ове песме?
(Одговор је у стиху: *Шуме би се разлицијале на све стране*.)
Шта би дрвеће радило са шешачима и ијрачима?
(*И јаркови би шешали недељом са шешачима,*
А можда би и заијрали са ијрачима.)
До какве помејње међу ијишцама би дошло?
(*Међу ијишцама би дошло до велике помејње,*
Јер би и тнезда кренула у шешње.)

Затим следе продуктивна питања.

*Зашићо се један друј сешићо болесној друја?
Зашићо би друј иисао баиш наранци?*

У трећем разреду основне школе басна „Корњача и зец“ је обавезан текст за обраду. Ова басна се може обрадити на различите начине, а погодни су истраживачки задаци, јер су ученици у овом разреду већ добро савладали читање. Истраживачко читање захтева детаљну припрему радних захтева. Потребно је да наставник осмисли питања и задатке који децу усмеравају на кључне сегменте аналитичко-синтетичког проучавања текста. Ученици их добијају пре читања, а помажу им да о основним чиниоцима интерпретације промишљају и пре рада на часу. Истраживачки задаци не захтевају писмени одговор, већ се ученици припремају да усмено изложе своја запажања и ставове. Они могу да прибележе нешто што ће им помоћи док раде на овим задацима, али не записују све и потпуне одговоре. Након читања Езопове басне „Корњача и зец“ следе репродуктивна питања.

*Ко је одлучио да се шакамичи у брзини?
Шића су корњача и зец морали да ушврде?
Како се зец понаша на почетику шрке?
Шића је корњача радила током шрке?
Како се шрка завршила?
Ко је добио победничку награду?*

Могу се поставити и следећа продуктивна питања.

*Шића је навело зеца да се шако понаша у шрци? У чему је зец појрешио?
Шића је о својој брзини знала корњача? Како је шрчала шрку? Зашићо је она била усјешнија од зеца у овој шрци?
Шића можемо да научимо из понашања корњаче у овој басни?*

Осим ових, постављају се и друга питања и задаци за ученике. Тако се пре читања ученицима могу дати и истраживачки задаци који су у форми питања. Питања репродуктивног типа су:

*Ко је одлучио да се шакамичи у брзини? Пронађи гео у шексићу који се односи на договор који је у вези са шрком. Шића су корњача и зец морали да ушврде?
Шића је зец урадио јер је знао да је брз? Пронађи у шексићу реченицу која шићо пошврђује.
Како се басна завршава? Ко је добио победничку награду?*

Истраживачки задаци продуктивног типа су:

*Зашићо су, према швом мишљењу, баиш ове животиње приказане у басни?
Шића је знао зец о својој брзини?
Шића је о својој брзини мислила корњача? Како се збој шото понашала?
Одреди особине зеца и корњаче из ове басне.
Размисли о особинама зеца. Шића закључујеш о људима који имају шаленића?
Корњача је знала да ће јој биши шешико да победи у шрци. Зашићо је она била усјешнија од зеца? Шића можемо да научимо из понашања корњаче у овој басни?
Прочитај поново поуку басне. Како је шићо разумеш?
Сешић се пословица које имају сличну порку.*

Ученици читају и промишљају о истраживачким задацима, а обично се тек у другом, поновном враћању тексту, припремају за детаљне одговоре.

У првом разреду основне школе након читања приче „Сунчев певач“ Бранка Ћопића ученици се упућују да прочитају одређене реченице из текста о којима промишљају, након чега се постављају продуктивна питања (Цветановић, Копривица, Килибарда 2011а: 51).

Прочитај речи сунчевој певача и хрчка из њексиа.

Хрчак

Зар не видиш како се црни облаци дижу изнад њланине.

Налетиће њаква олуја која ће бесираи однеи све живио са њоља и ја њу онда чиваву зиму њадовати.

Јао, јао њројатиће онда цео свети.

Почиње смак светиа.

Цврчак – сунчев певач

Хеј, хеј, цвр-цврк, облаци ће се разићи и ојети ће бићи сунца!

Хеј, хеј, њосле олује сунце увек веселије сија и небо њостиаје леише од модрих различака у њољу!

И њосле најбујније кише шеве ће се ојети дизати у њлаво небо.

Охо-хо, охо-хо, ала ће нас освежити овај њљусак!

Питања

Зачио се хрчак њлаши олује?

Шта о киши и олуји мисли сунчев певач?

Ко је на крају био у њраву?

У првом разреду основне школе посебно је значајно разумевање и тумачење песама. Прво се постављају питања која се односе на разумевање текста, а као пример дајемо репродуктивна питања за разумевање и тумачење народне песме „Славујак“ (Цветановић, Копривица, Килибарда 2011а: 67).

Где на њочетику њесме њева славујак?

Шта желе ловци?

Зачио их је славуј молио?

Где је славуј желео да им њева? Пронађи у њесми.

Збој чеја су ловци сѡавили славуја у дворе?

Зачио славуј неће да њева, нећо да јага?

Шта су ловци урадили?

Шта је славуј на слободи њевао?

Продуктивна питања за тумачење песме „Славујак“ односе се на основно осећање и идејну анализу.

Ловци су њусѡили славуја. Зачио?

Како се славуј осећао док је био у дворима?

Како се осећао када су га њусѡили ловци?

Шта је за славуја лућ? Где се човек осећа као славуј у лућу?

У првом разреду основне школе у обавезној лектури је песма „Хвалисави зечеви“ Десанке Максимовић. Након читања песме следе прво продуктивна питања (Цветановић, Копривица, Килибарда 2011а: 94).

*Где су се хвалили зечеви?
Шта је први зећ рекао?
Којим речима зећ показује да се не боји вука?
Кога се не боји дрући зећ?
Шта значе речи у којима он помиње мајку?*

Ова песма погодна је за препознавање градације на интуитивном нивоу. Зато се постављају продуктивна питања која усмеравају ученичку пажњу на ову стилску фигуру, коју не именујемо.

*Шта је трећем зећу најважније?
Први зећ се не боји вука.
Дрући се не боји медведа.
Зашто трећи зећ помиње лисицу, којца и баука?
Зашто нам се чини да је он најхрабрији?
Зашто су се зечеви разбежали?*

Продуктивна питања постављају се и ради откривања других чиниоца интерпретације ове песме.

*Шта је смешно у овој песми?
Зечеви су хвалисави. За кога се каже да је хвалисав?*

Репродуктивна и продуктивна питања треба да имају своју функцију. Свако питање поставља се да би усмерило пажњу ученика на текст и тумачење.

ЗАТВОРЕНА И ОТВОРЕНА ПИТАЊА У РАЗРЕДНОЈ НАСТАВИ КЊИЖЕВНОСТИ

Питања која се односе на садржину књижевног текста могу имати различиту формулацију. Према начину давања одговора постоје две основне врсте питања уопште, па тако и у настави књижевности. То су *затворена* и *отворена* питања у којима су одговори или понуђени или их ученици морају сами формулисати. За отворена питања ученик сам смишља и даје одговор. То су типична питања која наставник поставља усмено, или се налазе у читанци, а захтева се да ученик сам формулише одговор и каже га или напише. Примере за ову врсту питања дали смо у првом делу рада.

Затворена питања подразумевају дате, односно понуђене одговоре. У настави књижевности наставник понуди одговоре усмено, ако види да ученик не разуме питање или сматра да је ученицима питање тешко. У читанкама и наставним листовима аутори посебно осмисле оваква питања да би избегли употребу једне врсте питања и да писмени рад ученика учине занимљивијим. Понекад је ученицима, посебно у првом и другом разреду,

лакше да разумеју текст и препознају одређена значења, ако имају понуђене одговоре. Код класичних затворених питања и задатака ученици бирају један или више одговора. Условно се могу издвојити и полуотворена питања која директно траже неку информацију, а њу ученици могу пронаћи у самом тексту. Затворена питања као одговор могу имати вишеструки избор, одабир једног тачног одговора, разврставање.

У читанци за први разред основне школе након песме Мире Алечковић „Ветар сејач“ стоји следеће затворено питање за разумевање песме (Јовић, Јовић 2011: 86):

На шта се мисли када се каже да ветар дува као луд?

а) дува слабо

б) дува јако.

Питање које је затвореног типа, а може се класификовати и у полуотворене, тражи директну информацију из текста. Тако се у дидактичко-методичкој апаратури након песме „Хвалисави зечеви“ налазе следеће питање које тражи допуну у наредној реченици која је одговор (Јовић, Јовић 2011: 35).

Како су се зечеви хвалили? Дојуни у свесци.

Први зец је рекао да се не боји..., други да се не боји..., а трећи да се не боји..., ни..., ни...

У анализи две басне Доситеја Обрадовића „Два јарца“ и „Две козе“ могу се поставити следећа затворена питања (Цветановић, Копривица, Килибарда 2011б: 14).

Прецирај нејачне речи у реченицама:

Козе су: дрске, мудре, њриситојне, сложне, њњриситојне.

Јарчеви су: дрски, мудри, њриситојни, сложни, њњриситојни.

У првом разреду основне школе могу се поставити затворена питања која служе за анализу драмског текста „Тужибаба“ Душана Радовића (Цветановић, Копривица, Килибарда, 2011б: 22).

Шта ради тужибаба из овој шексиа? А шта дечак?

Тужибаба дечак

исмева, ситално се жали, шали се, увек има њришужбе, није миран (мирна)

Пошто је ово један од првих драмских текстова које деца читају, потребно је разумети дидакалогије о којима се на часу разговара, а које се не именују. Зато је погодно поставити питање са понуђеним одговорима, јер деца на тај начин лакше препознају тачан одговор и тако разумеју специфичности драмског текста (Цветановић, Копривица, Килибарда 2011б: 22).

Текст у загради треба:

а) њрочитијати б) њонашати се њо шим уњуштивима

У настави се најчешће постављају отворена питања, али не треба занемарити ни функционалност других врста питања.

ЗАКЉУЧАК

Формулација питања има посебан значај у настави књижевности, јер се ученици упућују на књижевни текст – проналазе одговоре у њему и закључују на основу прочитаног. Методичари српског језика и књижевности класификују питања према методичком поступку обраде књижевног текста, делатном смеру, формулацији питања или начину давања одговора. У разредној настави разумевање текста је предуслов за његово тумачење и потребно је да се постављају питања која се односе на оба сегмента обраде. Репродуктивна питања у настави књижевности првенствено служе за разумевање прочитаног, а одговор на ова питања ученик може пронаћи у самом књижевном тексту. Она се користе и у тумачењу, у комбинацији са осталим питањима, задацима и налозима. Највише их има у првом и другом разреду основне школе, јер се савладава техника читања са разумевањем. Продуктивним питањима се ученици наводе на самостално закључивање, а одговор проналазе откривањем узрочно-последичних веза, проучавањем ликова, идеја, мотива. Питања у настави књижевности могу имати и различиту формулацију. Отворена питања захтевају да ученици сами формулишу одговор, а затворена подразумевају дате, односно понуђене одговоре. Затворена питања су нарочито функционална у млађим разредима, јер је ученицима лакше да разумеју текст и препознају одређена значења ако имају понуђене одговоре. Наставник поставља продуктивна и репродуктивна питања, и формулише их као отворена и затворена, у зависности од природе књижевног текста који се обрађује. Редослед питања и начин формулације одређују чиниоци интерпретације и предвиђене методичке радње. „Вредност питања, а и сваког другог радног подстицаја зависи од рада који му претходи и следи. Исто питање може бити и продуктивно и репродуктивно, тешко и лако, подесно и неподесно, нужно и сувишно, што све зависи од ситуација у којима се примењује“ (Николић 2000: 33). Подела питања на репродуктивна и продуктивна је ипак условна, јер се питања и задаци на наставном часу надовезују логичким следом. Свако питање треба да води ка промишљању о књижевном тексту и да има своје место и улогу у односу на друга питања, захтеве и налоге.

ЛИТЕРАТУРА

- Beste (2007): Gisela (Hrsg.) Beste, *Deutsch Methodik, Handbuch für die Sekundarstufe I und II*, Berlin: Cornelsen scriptor.
- Вилотијевић (2000): Младен Вилотијевић, *Дидактика 3, организација наставе*, Београд: Завод за уџбенике, Учитељски факултет.
- Диклић (2009): Звонимир Диклић, *Књижевнознанствени и методички укази настави књижевности*, Загреб: Школска књига.
- Илић (1998): Павле Илић, *Српски језик и књижевности у наставној теорији и пракси*, Нови Сад: Змај.

- Јовић, Јовић (2011): Моња Јовић, Иван Јовић, *Чиианка са поучама о језику за први разред основне школе*, Београд: Едука.
- Ланин (2007): Ланин Б. А, *Методика преподавања литературе, учебная хрестоматия – практикум*, Москва: Эксмо.
- Мркаљ (2014): Зона Мркаљ, *Методологија израде задатака*, материјал за студенте, Београд: Филолошки факултет.
- Маринковић (1994): Симеон Маринковић, *Методика креативне наставе српског језика и књижевности*, Београд: Креативни центар.
- Милатовић (2011): Вук Милатовић, *Методика наставе српског језика и књижевности у разредној настави*, прир. Зорица Цветановић, Валерија Јанићијевић, Вишња Мићић, Београд: Учитељски факултет.
- Николић (2000): Милија Николић, *Методика наставе српског језика и књижевности*, Београд: Завод за уџбенике.
- Смиљковић, Милинковић (2008): Стана Смиљковић, Миомир Милинковић, *Методика наставе српског језика и књижевности*, Врање: Учитељски факултет.
- Цветановић, Копривица, Килибарда (2011а): Зорица Цветановић, Сузана Копривица, Даница Килибарда, *Чиианка за први разред основне школе*, Београд: БИГЗ школство.
- Цветановић, Копривица, Килибарда (2011б): Зорица Цветановић, Сузана Копривица, Даница Килибарда: *Наставни листови уз чиианку за први разред основне школе*, Београд: БИГЗ школство.
- Цветановић (2012): Зорица Цветановић, *Чиианка у разредној настави*, Београд: Учитељски факултет.

Zorica V. Cvetanović
University of Belgrade
Teacher Training Faculty

TYPOLOGY OF QUESTIONS FOR UNDERSTANDING AND INTERPRETING A LITERARY TEXT IN THE LOWER GRADES OF PRIMARY SCHOOL

Summary: The analysis of a literary text at lower levels of primary school is theoretically and methodically based and it is carried out through questions and tasks for pupils. Comprehension questions and questions for the text interpretation that require oral answers and a dialogue are of great importance, but answers in a written form should not be disregarded either. The paper presents the typology of these questions. On one hand, there are *reproductive questions*, whose answers can be found in the text and *productive questions* that require thinking and drawing conclusions. On the other hand, there are *open and closed* questions where the answers are already given or they have to be formulated by pupils themselves. The main aim of this paper is systematization of various questions which are used for the interpretation of literary texts in order to improve literature classes at lower grades of primary school.

Key words: literature classes, methodical interpretation of a text, typology of questions.